

Jerzy Kowalczyk
Instytut Sztuki PAN
Warszawa

GMACH KOLEGIUM TEATYNÓW WE LWOWIE I JEGO TWÓRCY – SALVI I CHIAVERI

Problem architektury lwowskiego kolegium Teatynów, związanego z wybitnymi twórcami rzymskimi, zasygnalizowałem w jednej z rozpraw, opublikowanej kilka lat temu¹. Pozostały do pełnego wykorzystania wypisy archiwalne z Centralnego Archiwum Teatynów przy S. Andrea della Valle w Rzymie². Zdołem od tamtej pory nowe materiały, dzięki życzliwości badaczy ukraińskich we Lwowie – Wołodymyra Wujcyka i Oresta Maciuka.

Włoski zakon teatynów otworzył w r. 1665 we Lwowie, jako placówkę misyjną, Papieskie Kolegium dla kształcenia kapłanów Ormian, którzy przystąpili do unii kościelnej³. Kolegium zostało pomieszczone w klasztorze ormiańskim przy kościele Św. Krzyża, dziś przy ul. Zamarstynowskiej 9, w pobliżu Wysokiego Zamku⁴. W związku z przystąpieniem do unii trzech prawosławnych diecezji: przemyskiej (1698), lwowskiej (1700) i łuckiej (1702), teatyni otworzyli we Lwowie w r. 1709 równoległe Kolegium dla kształcenia księży greckokatolickich Rusinów (Collegio Ruteno)⁵. Dotychczasowa siedziba okazała się zbyt ciasna i postanowiono zbudować w nowym miejscu znacznie obszerniejszy gmach. Miał on zresztą z czasem pomieścić także konwikt dla młodzieży świeckiej. Na nową lokalizację otrzymali teatyni grunt od królewicza Jakuba Sobieskiego na terenie jurydyki Sobieszczyzna u podnóża Wysokiego Zamku, na północny-wschód od centrum miasta⁶ (il. 1). Plan sytuacyjny wysłany do Rzymu znalazł uznanie w kongregacji. Stolica Apostolska przywiązywała wielką wagę do spraw kolegiów dla Ormian i Rusinów we Lwowie. Dlatego też projekt gmachu nowego kolegium przysłano z Rzymu. Pośrednikiem był kardynał Niccolò Spinola⁷, eksnuncjusz w Polsce (1708–12), a potem członek kongregacji ds. polskich w Watykanie (zm. 1735)⁸.

Zamówienie na projekt zostało skierowane w r. 1729 lub 1730 do zdolnego i już sławnego architekta Nicola Salviego (1697–1751), który wykonał rysunki elewacji i plan („un disegno e pianta”)⁹. Był on człowiekiem wszechstronnie utalentowanym,

¹ J. Kowalczyk, *Rola Rzymu w późnobarokowej architekturze polskiej*, „RHS”, 9, 1994, s. 225, 226.

² AGT, fasc. 677, 678.

³ D. Blazejovskij, *I teatini e i pontifici Collegi Armeno e Ucraino di Leopoli (1665–1784)*, „Regnum Dei”, 35, 1979, s. 213.

⁴ W. Wujcyk, *Kolisznja teatinska kolegija u m. Lvovi. Istorieczna dowidka*, t. 2/2, Lviv 1985, dokumentacja w Instytucie „Ukrzahidprojektrestawracija” we Lwowie.

⁵ Blazejovskij, *op. cit.*, s. 235.

⁶ AGT, fasc. 678, *Memoria presentata alla S^a Congreg. Di Propaganda Fide sullo stato della Fabbrica del nuovo Collegio Pontificio di Leopoli, 1756*, s. 3.

⁷ AGT, fasc. 678, *Memoria...*, s. 3.

⁸ P.W. Fabisz, *Wiadomości o legatach i nuncjuszach apostolskich w dawnej Polsce (1075–1865)*, Ostrów 1866, s. 289–291; *Enciclopedia Cattolica*, t. 11, Roma 1953, szp. 1125.

⁹ AGT, fasc. 678, *Memoria...*, s. 3.